

СВОБОДА

LIBERTY

Часопись для руского народа въ Америцѣ и органъ „Руского Народного Союза“.

Рокъ VIII.

Мт. Кармель, Па. Четвергъ 15-го Лютого 1900.

Число 6.

КАЛЕНДАРЬ.

15. Ч.	Симона и Анна
16. П.	Пенора
17. С.	Атабин муч.
18. П.	Владимиро сына, Вукола
19. П.	Партея
20. К.	Теофора
21. С.	Никофора

ЗМѢСТЬ.

Сирота „Свобода“ — Русины невольники на гавайскихъ островахъ. — Оголошене. — Въспитъ въ Америцѣ. — Повиненъ. — Паспортъ въ Америцѣ. — Фейлетонъ: Америцанскій шляхтичъ. — Родивши сына на Угандѣ. — Оголошене.

Увага.

Хотѣи приступити до „Союза“ най посылають вступне и мѣсячне до кассира:

Mr. Kond. Kofanczyk

Box 127

SHAMOKIN, PA.

И увѣдомлять секретаря по адресу:

Rev. Antony Bonczewsky

10 May Str.

ANSONIA, Conn.

Хто хоче записати собѣ

ОДИНУ. * * *

* РУСКУ. * * *

РОБОТНИЧУ ГАЗЕТУ,

най пише на адресъ:

„SVOBODA“

P. O. Box 13

MT. CARMEL, PA.

СПРАВЫ „Р. Н. СОЮЗА.“

Въ другой половинѣ сѣчня 1900

р. приступили до „Р. Н. Со-

юза“ сѣдующий новы

члены:

Mt. Carmel, Pa.

Число въ годъ членовъ:

77. Галайда Юрій 66

Plymouth, Pa.

78. Садовскій Иванъ 1787

79. Садовскія Анна 1788

Northampton, Pa.

80. Коваль Онуфрій 1788

81. Майнович Лука 1789

82. Медлинь Лешко 1789

83. Павлицъ Андрей 1790

84. Бокъ Михайлъ 1790

85. Чупъ Микола 1791

86. Мацю Петро 1791

87. Душлякъ Андрей 1792

Jersey City, N. J.

88. Шахуртъ Алексій 1792

89. Крѣкъ Николай 1793

90. „Прокѣтъ“ 1793

91. Дямба Николай 1794

92. Марковичъ Теодозія 1794

Shamokin, Pa.

93. Гасалига Освѣль 1795

94. Сташпакъ Марія 1795

95. Лунякъ Теодоръ 1796

96. Гутъ Войтехъ 1796

97. Барна Теодоръ 1797

98. Юнакъ Иванъ 1797

99. Гуретякъ Лука 1798

Priceburg, Pa.

100. Мгусъ Иванъ 1013

Mayfield, Pa.

101. Гела Андрей 1798

102. Бакъ Семанъ 1799

Simpson, Pa.

103. Гаврагъ Прокѣтъ 1283

Lansford, Pa.

104. Гарнага Василь 1267

Pittsburg, Pa.

105. Адамовскій Кароль 1799

106. Пислицъ Вартоломей 1800

107. Готко Папа 1800

108. Стасенко Павло 1801

109. Владика Михайлъ 1801

110. Вазецкій Петро 1802

111. Хомизъ Петро 1802

112. Драганъ Текал 1803

113. Кривиницкій Анна 1803

114. Земьянска Юлія 1804

Всѣхъ членовъ новыхъ въ сѣчни

с. р. приступило 114, зъ того

дѣтей ледко 8. А чому такъ мало

дѣтей? Бо наши люди о дѣти мало

дбають, або асекрютъ у тыхъ

агентовъ, що то крутатъ ся мѣжъ

нашими.

Русины

невольники на гавайскихъ островахъ.

Своего часу появилась бу

ла въ „Свободѣ“ звѣстки

повторена за англійскою га

зетою выходящою въ San

Francisco „The Examiner“,

що контрактна работа на

гавайскихъ островахъ (въ

дѣйствиности-жъ невольничество

прикрашено другимъ име

немъ) — знесена. Тымча

сомъ се неправда. Старе

право гавайске, позвляющее

на такую неволю, ще не зне

сене, хіба що се зробить

конгрессъ въ Вашингтонѣ, що

недовѣль має ухвалити пра

ва маючій обовязувати въ

повоутвореній території га

вайскихъ. Нашихъ людей на

гавайскихъ островахъ, с

коло 350 людей (межи ними

пару Поляковъ), але пороз

кидываніи они по всѣхъ ус

сидахъ, чтобы не могли по

розумѣтисъ и зробити бун

ту, котрый правду кажучи

и такъ не богато имъ помѣ

бъ. Роблять они по 14 го

динъ денно, въ краю дуже

горячѣмъ. Мусять посити

плуги, що важать по 160

фунтовъ 2 до 3 милъ на

поле та зносити всякій на

емъшкы и знуцаня ся вѣдъ

своихъ наставниковъ. Жѣн

ки берутъ зъ собою въ поле

и працюють побѣчъ му

щипъ. Сли хто зъ нихъ за

хорое, не вѣрять ему, але

засуджують на 5—10 дол

ларѣвъ, кары, або саджають

до аренту на 20 днѣвъ. Въ

осени 1898 року всадили до

аренту 37 людей за „непо

судушность“ и держали ихъ

тамъ майже 10 мѣсяцѣвъ.

Теперь такожъ сидитъ 4 лю

дей въ вѣзницѣ за те, що

вѣзли и хотѣли шукати ро

боты на другой плантаціи.

Але що Гаваѣ, се островы,

обляны зъ всѣхъ боковъ мо

реми, то жъ далеко втечи

негоденъ, огке и нашихъ

крайновъ коный полісмены

поцмиди, били мѣтуземъ,

конали якъ неовъ по голо

вѣ, карку, плечяхъ и бѣдучи

собѣ на коняхъ вели ихъ

за собою такъ черезъ 3 дни.

Хлопы зарабатують денно по

50 центовъ, жены 25, але

що всякій рѣчи мусить ку

повати въ компаніиныхъ

сторихъ, то жъ звичайно

такъ буває, що чоловікъ

вмѣсто подложити пару цен

товъ на сплату контракт

ного довгу що разъ больше

въ довгъ лѣзе.

Надѣя на волю.

Надѣя на близке уволь

нене зъ неволѣ для Рус

иновъ гавайскихъ блыкае

леннымъ промѣнемъ. Конзу

лятъ австрійскій въ Филя

делфи повѣдомивъ мене,

що въ справѣ нашихъ не

вольниковъ поробленъ якимъ

кроки, а R. R. Hitt предѣ

датель комісії для справъ

заграничныхъ — авторъ сілу

для утворенія территории га

вайской пинне, що если его

биль перейде, то робѣтники

въ Гаваѣхъ будуть такъ сво

бодны якъ и робѣтники въ

Пенсильваніи або котрымъ

другымъ етейтъ Сполучен

Державъ. Впродѣ въ білю

R. R. Hitt-а, якъ и въ другомъ

внесеномъ въ сенатъ въ той

самой справѣ есть пара

графъ, въ котрымъ каже ся,

що всякій контрактъ заклю

ченъ передъ ухваленемъ

тыхъ біловъ будуть важны

и обовязующи и на дальпе,

зъ чого выходило бѣ, що

робѣтники подписавшесъ

контракторови передъ выда

немъ нового права, мусѣ

ли-бѣ и дальне бути въ

неволѣ, поки не водроблять

сего довгу, то однакъ R. R.

Hitt пѣчого о томъ не каже

и може бути, що контракты

робочы будуть выпкомъ въ

томъ разѣ. Если бѣ се було

правдою, то тогда Русины

гавайскій були-бѣ свободны

менше больше въ мѣсяцъ

юлію, бо сенаторъ Cullom

предложивъ, чтобы нове пра

во увѣишло въ жите 4-го

юлія сего року.

Послѣдними днями заин

тернелювавъ я колькохъ вы

значѣншихъ сенаторовъ и

репрезентантовъ въ той спра

вѣ и скоро лишь достапу

водповѣдъ, послѣпу подѣ

лтицъ нею черезъ „Свобо

ду“ зъ нашими Гаваѣцямъ.

Такъ само предложивъ я

цѣлу справу зъ докладнымъ

списомъ, о сколько се

було можлике на подставѣ

находячихъ ся у мене фа

ктовъ, товариству League

for Social Service, зложено

му зъ наибольше выльво

выхъ и дѣяльныхъ людей

зъ помѣжъ протестантовъ,

котры мають на темѣ побо

рюване сусѣльной нужды.

Словомъ, надѣя на вызво

лене Гаваѣцѣвъ есть, хотя

и плантаторы не сплятъ,

але старають ся веѣми си

лами, якъ примѣромъ оста

тними часами черезъ репортъ

Mr. Sewall-а, спеціального

агента Сполуч. Державъ на

Гаваѣхъ, представити поло

жене контрактныхъ робѣт

никовъ на згаданныхъ остро

вахъ въ якъ найльпшомъ

свѣтлѣ, та доказують, що

они сытъ и доволенны, та

що найльпше-бѣ було, если

бы лишити все по старому.

Що теперь робити Русинамъ га

вайскимъ?

Въ виду того Русины га

вайскій не повинны „лику

вати“ вже напередъ, аѣ

започати, або подавати лишь

короткы, загалны звѣтки.

але противно описувати свою

бѣду докладно, широко.

Для выгоды подаю тутъ

колька пытанъ на котры

кождый письменный пови

ненъ менѣ сей часъ до

кладно водповѣсти. (Моя

адреса: Rev

"SVOBODA" (LIBERTY) Weekly Paper.

The only little Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken and is the best advertising medium.

Published every Thursday at Mt. CARMEL, PA. by the "SVOBODA" Publishing Co.

All communications should be addressed to:

"Svoboda"
Mt. CARMEL, PA.
P. O. Box 13.

Предплата рѣчна \$2.00
До старого краю 3.00

Всѣ дописи и грошѣ про-
сятъ высылати поѣзду адресу:
То "SVOBODA"
P. O. Box 13. — Mt. CARMEL, PA.

НАША ГАЗЕТА ВЫХОДИТЪ ПО
ТЪЖДНЯ ВЪ ЧЕТВЕРЬ.

Entered the post office at
Mt. Carmel, Pa. as second
class mail matter.

Купуйте книжки!

Въ редакціи "Свободы" можна
добести слѣдующіи книжки:

	цѣн.
Канадська Русь	10
Образки зъ Америки	10
Народный рухъ Австро- Угорскихъ Русинѣвъ	15
Конституція Спол. Державъ Повѣночии Америки	10
Де-що про права и суды въ Спол. Державѣхъ, а особливо въ державѣ Пенсильвенія	10
"Тышко Гаврилукъ"	15
Оповіданя	15
Про водстунниковъ въ рос- сийского православія и ихъ перестѣдованя	10

(Продовжене аб сторони першої).

членѣвъ комитету робятъ вже
въ томъ напрямѣ можливий
кроки).

3. Товариство має скла-
дати ся зъ членѣвъ: 1) осно-
вateľвѣвъ, що зложать най-
менше \$25.00, 2) зъ членѣвъ
звычайныхъ, а то: а) зъ
членѣвъ братствъ такъ му-
жескихъ якъ и женескихъ,
котрыхъ всѣ члены зобов'язують ся платити рѣчно по 50 цѣнт; б) зъ членѣвъ, що не належать до братствъ, а котрі хочять платити по \$1.00 рѣчно; 3) зъ членѣвъ вспомогаючиъхъ, котрі зложать яку небудь жертву.

4. Рѣшено воднести ся зъ просьбою до всѣхъ свя-
щенниковъ, абы тѣ зволити
зарядити виборѣ комитетѣвъ
мѣсцевыхъ по своихъ про-
мадахъ, а то складаючи ся
взъ 4 членѣвъ: предсѣдате-
ля, заступника, секретаря и
касiera, а при томъ упро-
сити священниковъ, абы
зволити прияти на себе
обовязокъ предсѣдателя и
покровителя товариства; и
руки тыхъ комитетѣвъ ро-
зѣшли ся незадовога т. зв.
"блѣоки", котрыхъ розпо-
даже зволють заняты ся
комитетѣ мѣсцевы, а зара-
зомъ тѣ-же комитетѣ выбо-
рутъ по двохъ колекторѣвъ
(агентѣвъ) такъ въ мѣсцѣ
якъ и въ околицѣ, котрі
будуть розпородувати "блѣо-
ки" и зобраніи грошѣ разо-
мъ зъ "юкстамп" (розпро-
данимъ книжочкамъ) зво-
лять воддавати въ руки до-
тычныхъ своихъ комитетѣвъ
мѣсцевыхъ. На тыхъ пле-
захъ, де нема близько цер-
квя анѣ священника, рѣ-
шено удати ся впрѣсть до
знаныхъ нашихъ патриотѣвъ
и зарядити виборѣ по 2 ко-
лекторы (агенты) на пле-
захъ.

5. Рѣшено, кожного мѣся-
ця, въ недѣлю, передъ пер-
шимъ, юбиты комитетскіи за-
сѣданя въ Джерси Сити, а
що 3 мѣсяцѣ здавати пу-
блично справоздане касовѣ
и справоздане зъ дѣяльнос-
ти.

6. Списъ комитетѣвъ мѣ-
сцевыхъ и колекторѣвъ (а-
гентѣвъ) має ся оголосити
публично.

7. Рѣшено, просити нашъ
русскій часописецъ, абы тымъ
часомъ зволити и на даль-
ше приѣмати на свои руки
напливаючій жертвы, бо по-
зѣйше, коли будуть всегда
выбраніи комитетѣ мѣсцевы

и агенты, и коли тымъ-же
розѣшли ся блѣоки, то уже
жертвы буде ся впрѣсть
водсылати до комитету.

8. Рѣшено воднести ся зъ
просьбою о подѣиране и
вступлене въ члены до всѣхъ
гр. кат. и до православныхъ
священниковъ, такъ само и
до братствъ.

9. Тоже рѣшено воднести
ся до декотрыхъ славян-
скихъ часописецъ, товариствъ,
братствъ и священниковъ,
зъ просьбою о подѣиране и
вступлене въ члены.

10. Рѣшено удати ся тро-
хи позѣйше зъ просьбою
до всѣхъ нашихъ организа-
цій, громадъ церковныхъ,
братствъ, товариствъ, чтобы
тѣ-же яко особны тѣла зво-
литы вступити въ члены
основатель.

11. Рѣшено, що въ про-
тягу року доповнитъ ся те-
перѣшній комитетъ больше
членами и то зъ всѣхъ пар-
тій и доперва той будучій
комитетъ займе ся точнымъ
уложенемъ статутѣвъ и "ча-
терѣ".

Про тоє комитетъ вже сего
тиждня розсылає водозвы
до всѣхъ гр. кат. и право-
славныхъ священниковъ тай
до братствъ въ той надѣѣ,
що не найде ся анѣ оденъ
Русинъ и братъ-Славянинъ,
котрый бы водмовивъ своєю
помочі, бо такій внесель за-
сады христіанскіи, якъ: по-
дорожного въ домъ приняті,
голодного накомити и до-
бру раду дати, такій цѣль
не повнний мати жадного
ворога.

Тому просимо умяльно
всѣхъ Русинѣвъ и братѣвъ
Славянъ, не услипайте такъ
красною цѣлю, але взрѣште
свое сердце и скиньте ся по
кѣлько хто може и пока-
жѣмъ свѣтови, що мы Ру-
синны не є народѣмъ нѣкчем-
нымъ и найпоследнѣйшимъ,
але що мы є народѣмъ прав-
диво христіанскій и посту-
паючи въ культурѣ и о-
бразованію подобно другимъ
славнымъ народамъ!

Просимо всѣхъ священни-
ковъ зарядити виборѣ ко-
митетѣвъ мѣсцевыхъ, зъ тыхъ
по 2 колекторы (агенты)
такъ въ мѣсцѣ якъ и въ о-
колицѣ и ихъ имена та списъ
просимо чымъ скорше на-
дѣслати ласкаво поѣзду адре-
сою: Rev. Nicholas Pidho-
recky, 227 Warren Str., Jer-
sey City, N. J.

Такъ само просимо всѣхъ
братствъ вступати громадно
въ члены нашего товариства,

бо дати 50 цѣнт. разъ на рокъ
на такую красну цѣль не бу-
де великимъ ущербокомъ для
нѣкого, тоже прочіхъ Ру-
синѣвъ такъ мушанъ якъ и
нашихъ женщинъ просимо
вступити въ члены и на
разѣ на руки редакціи "Сво-
боды" высылати чымъ скор-
ше по \$1.00, а тѣ, що ма-
ють ся лучше, нехай не
жалуютъ розѣйняти "сотку"
и прислати бодай \$25.00
яко члены-основатель, а
колисъ, хоть жертвовате-
лѣвъ вже не стає тутъ на
земли, але за то пѣхъ имя
на вѣчну памятку буде за-
писане въ золотій книжѣ,
а нашъ нещастій емигрантъ бу-
дуть своимъ добродѣямъ
разъ на все вѣдчній тай вмя-
руске не загине на чужинѣ.

То-жъ скорше до дѣла!
Джерси Сити днѣ 11. лютого 1900.

За головный комитетъ товариства
«Руско-Народный Домъ Емигранційный
въ Америкѣ»
О. Н. Подгорный
предсѣдатель.

С. Сосенко
секретарь.

Вѣсти зъ Амери- ки.

Зъ Вофало, Н. Й.
(Хитрѣсть амер. агентѣвъ асекраційныхъ
товариствъ на житі.)

Тѣ хитрі люде умиають
ся зъ незвычайною скоростію
и зручностію по всѣхъ за-
куткахъ мѣстъ и хотіи суть
гдѣ якій народный водѣлы
организаций, то неспѣшью
оглянути ся, а вже тѣ плат-
ній жидки мають спору
пачку въ своихъ рукахъ лю-
дей такихъ, що не тягнуть
ся самі, только чекають,
щобъ хто ихъ привололиъ,
якъ звикли ще въ старомъ
краю. Такихъ Русинѣвъ ба-
чить я богато въ Вофало.
Приѣде агенты до хаты По-
ляка чи Русина, якъ стане
пояснити, прихвалювати тѣ
всѣ пожитки, які мають
припасити членови, якъ ста-
не примовляти, рахувати
грошѣ, кѣлько и яку то
суму дасть тов. асекрацій-
не, що то велика для него
благодать, еще сигаромъ по-
частований, то хоть най-
скупѣйшій дасть ся вписати
и свои дѣти.

Теперь возмѣмъ на при-
мѣръ нашъ организацию, то
они по большыхъ мѣстахъ
цѣлкомъ не можуть такъ
скоро взростати якъ амери-
канскій, а то длатого, що
нашъ старокраевій газды
дуже лѣнний пойти десь
тамъ на мѣтинѣ и записати
ся до «Р. Н. Союза». Я

знаю богато Русинѣвъ въ
Buffalo, що дають свои дѣти
вписувати до чужихъ аме-
риканскихъ асекрацій-
ныхъ товариствъ, а до «Со-
юза» якъ бы хто заклявъ,
анѣ рушѣ, щобъ дѣти впи-
сати, хоть «Союзъ» дає ко-
рыстѣйшій условія, бо вже
по кѣлькохъ дняхъ належа-
ня выплачує посмертне, на-
коли въ асекраціи ажъ до-
цѣрва по 6 мѣсяцяхъ. Мы
повнний вже разъ зрозумѣ-
ти, що єсьмо Русинами и
що значить свое руске.
Кождый Русинъ повнненъ
вписати свои дѣти скорше
до «Союза» нѣжъ до асекра-
ціи, а если має записаній
уже, а не може тамъ и до
«Союза» платити, то пови-
нень закінити чуже това-
риство, а прилучити ся до
своего, бо той грѣшъ, що
иде до «Союза», не иде въ
чужій руки, только остає
при насъ и для нашего на-
рода.

Правда, що передъ но-
вымъ рокомъ побольшило
ся въ Вофало число до-
рослыхъ членѣвъ «Союза»,
а чому-жъ бы не мало
прибѣльшити ся число дѣ-
тей — того не можу собѣ
выяснити.

— Работа у насъ послед-
ними часами не иде такъ
добре якъ въ осені. Суть
люде, що теперь не мають
работы, однакъ маємо на-
дѣю, що зъ весною розпо-
чне ся богато работѣ около
грунтѣвъ выставки на 1901-
шій рокъ, длатого кождый
тримаєсь и чекає на лѣпшій
часы. Дасть Богъ дочекаєсь,
то и побачимо.

и. в.

(Ansonia, Conn. 8. лютого).

Днѣ 4. лютого водбули ся
слѣбѣ и весѣле Алексія Гор-
бала, предсѣдателя молодѣ-
го братства св. Володимира
В. зъ Теодосією Фелепчакъ,
предсѣдательскою дѣвочого
бр. св. Елены. Обоє зъ Бор-
тоса, пара добрана, добріи
Русины, всѣмъ любленіи и
певно такими зѣстануть.
Мимо великои непогоды ве-
сѣльняныхъ гостей зѣбрало ся
досыть и хорошо забавля-
лись до позна въ ночи. При
той нагодѣ зѣбрано на фондъ
школьный въ Америкѣ \$3.25.

Днѣ 22. лютого водбуде
ся заходомъ молодого бр.
св. Володимира В. забава на
закѣчене мясницѣ, а чи-
стый доходъ въ половинѣ
призначений на напу цер-
кву.

Недавно въ сѣчни бувъ
рѣчний мѣтинѣ парохіаль-
ный, на котромъ було про-
читане справоздане за цѣ-
лый минувшій рокъ и вы-
брано новый комитетъ. Зѣ
справозданя вадко ясно, що
наша духовна громада по-
ступає впередъ мимо воро-
жихъ перенѣвъ и такіи бай-
дужности своихъ. Доходу
було въ р. 1899 округло
взявши \$3043.00, а розходу
2354.00, а готовкою остає
на рокъ слѣдующій \$588.00.
Довгъ зменшивъ ся значно,
а крѣмъ того справлено бо-
гато новыхъ рѣчей, такъ,
що церква засомотрена во
все потрѣбѣ. А на теперъ
найважѣйшою рѣчею, о
котру повнненъ подбати
чимъ скорше комитетъ, єсть
те, чтобы постарати ся о
дѣло-учителя, бо дѣти до-
растають и вже єсть ихъ
спора пачка, а красній
спѣвъ — якъ я разъ десь чи-
тавъ — подноситъ духа по-
бѣдности и убогородняє
чувства чловѣка.

В.
McAdoo, Pa. 1. лютого 1900.

Страшене нещасте луцило
ся 28. сѣчня на Honey-brook
въ домѣ Стефана Кандура,
члена «Р. Н. Союза». Щобъ
— певно — вѣтеръ не вы-
гнавъ зъ хаты тепла, засу-
нено печь, черезъ що пов-
ставъ зъ угля газъ, що вы-
гнавъ одну душу на тамтой
свѣтъ — жену Кандура, а
прочіхъ мало що бракувало
до того. Мѣсцевій секретаръ
«Р. Н. С.» до гол. секретаря
такъ пише:

«О такой смерти, якъ тѣмъ
трафилъ ся, то мало хто
чувъ и вѣѣ, що були въ
томъ домѣ, то лежали якъ
безъ духу. Але то нашімъ
людямъ бракує просвѣты!
— ажъ страхъ. Два хлопцы
пришли въ ночи о 2 год.
зѣ работы и видѣли, що
такъ нещасте въ хатѣ, бо
уже не бувъ хто пѣхъ до
гавзу впусти, лемъ отдер-
ли окно и вволили. И видѣ-
ли, же жена лежить на погѣ
умерла, а 7 хлопѣвъ-бордин-
герѣвъ на верха безъ памя-
ти, и не дали нѣкому знати,
абы доктора прикликати,
лемъ и самі до того сморо-
ду полягали. Ажъ о 5 год.
рано дали знати до нашего
предсѣдателя, а якъ вѣнъ
тамъ пришовъ, то жена вже
була нежива, 2-лѣтне дѣти
впало зъ лѣжка и лѣзло по
подлозѣ, а якъ закликавъ
доктора, то той сказавъ, що
— хто зна — чи за яку ро-
динку всѣ не були-бъ по-
трубили ся и дармо пошли
зъ того свѣта».

Иванъ Писемный.

НОВИНКИ.

— Памятайте на «Руско-
Народный Домъ Емигран-
ційный въ Америкѣ» и
присылайте чымъ скорше
жертвы до редакціи «Сво-
боды»!

Ставати досвѣта є знакомъ звы-
родненя.

Мило буде почути неос-
тому дѣлюхови, що встала-
ти досвѣта се — після гад-
ки богатѣхъ сучасныхъ у-
ченыхъ — не є признакомъ
здоровля та гожости, але
якогось завмерти у одній-
цѣ, а то звыродненя у цѣлыхъ
генерацій. Се вже доказано,
що найраньше встають лю-
де въ старинѣмъ вѣцѣ и гар-
ный сей звичай не походить
взъ моральныхъ причинъ,
але має подставу въ устрою
старечого ихъ организму.
Коли хто лягає дуже швид-
ко у вѣчѣрѣ, а досвѣта ско-
плює ся якъ найшвидче, се
безперечна признака, що у
него ствердлѣ жыли. Таку
тезу поставивъ недавно бри-
тійскій «Medical Journal», а
до него пристали небагомъ
всѣ поваги наукового лѣка-
рского свѣта. Исторія вказує
намъ на пр., що всѣ наро-
ды, въ часахъ, коли почали
унадагати, вставали дуже ра-
но. Найстрашѣйшій при-
кладъ дає намъ нынѣшній
Китай. Звичай вставати до-
свѣта закорѣнивъ ся тамъ
такъ сильно, що не усуну-
ла его навѣтъ европейска
культура. Цѣлый Китай,
почавши водѣ цѣсаря ажъ
до корабельного слуги встає
рано мѣжъ 2 а 3 годиною
и то въ лѣтѣ чи въ зимѣ.
Въ той зрештою годинѣ о-
твѣрають ся тамъ авдѣн-
ціальный салѣ цѣсаря. Двор-
скій торжества зачинають ся
коло 8 год. рано, а о 10 г.
кѣнчить ся вся дѣяльність
цѣсаря. Розумѣє ся, що най-
де ся якийсь выѣмокъ, але
загалъ тримає ся свято ста-
рого звичаю. Зъ того слѣ-
дувало бы, що вставати до-
свѣта, се можна бы назвати
по наименше хиньскимъ
звичаемъ. Але після насъ
най робити собѣ кождый,
якъ ему найлѣпше.

— Зъ Simpson, Pa. доно-
сять намъ, що въ той мѣ-
сцевости перестали робити
въ одной «бресѣ», черезъ
що до 100 людей стратило
роботу.

Михайло. Гей, Анѣчку! Вара вамъ шецкнмъ
до моя жени а ещѣ разъ послѣпшмъ одъ кторе-
го таки вѣди, то го доразъ до «склаера» заданъ!

Анна. О дивѣтъ ся па нхъ! Якій менѣ ка-
валѣри! Не має то що до работы та напастує
порядныхъ людей!..

Джорджъ. Тоті «гриноры» гадають, що пѣхъ
цѣлый свѣтъ. Они и до мене ставляють ся.

Михайло. То кратка вѣдь зъ такима — до-
разъ зъ нѣма до склаера!

Анна. Хйба то оденъ зъ другимъ твой домъ,
чи що?

Петро. Маєте щасте, що не нашъ, бо якъ бы
нашъ, то вже бысте давно були за дверима.

Анна. Хйба бы я не сказала того газдѣви,
якъ вы ту въ еи домѣ газдуєте... (до Грипи) А ви-
дѣшь? Тѣ мысливъ, що газда за тобою, то вже
газдыня и Маруся вѣшати ся тобѣ будуть на
пѣю, а то Панѣ-Богъ знає, що робити.

Михайло. Хоцъ егадзи, Анѣчку, хоцѣ! Не
видишь, же то шецко злодѣеъ, доразъ бѣ до
битки лѣцело.

Джорджъ (кладе ноги на стѣлъ). Не дивуйте
имъ, панѣ Чорнихъ! Або такій простачиска ба-
чили що? знають якъ кого вшанувати? (кладе но-
ги на стѣлъ и плѣе).

Михайло. Гей, панѣ Джорджъ! У ихъ гла-
вахъ нема тельо розуму, чѣо у нѣхъ за пазно-
цѣмъ.

Гриць. Ты, чловѣче, де ноги выставивъ?
Не знаєшь, що на стѣлъ кладе ся фѣла?

Петро. А мы жъ въ тебе що? Зѣйми ноги!

Джорджъ (спльовуючи). Коли менѣ не хоче ся!

Петро (приступає до него). Зѣймешь ноги?

Джорджъ. Нѣ.

Анна. Не дайте ся поѣзъ ноги, Джорджъ!
Що вѣнъ вамъ має розказувати?

Михайло. Або онѣ видѣлъ, якъ гамерика-
не робя?

Петро. Зѣймешь ноги?

Джорджъ (зъ погордою). Маршъ, ты смердячий
«гринор»!

(Петро спыхає ноги Джорджа зъ стола, а той зъ лоско-
томъ перевертає еи зъ крѣслома на землю).

Джорджъ (на земли кричить). Йой, люде рату-
йте, хотять мене забити!

(Хлопцѣ заметувались, Анна прискакує до Джорджа а
Михайло бѣжати въ сторону дверей и кричить: «Ратуйде!
лодзе!» зъ другой комнаты выбѣгає Евка, за нею Иванъ
и Маруся).

СЦЕНА 4.

Евка, Анна, Маруся, Иванъ, Михайло, Джорджъ,
Гриць, Петро, Данько и Василь.

(Бурднпры стоять коло стола, Джорджъ лежить на зем-
ли. До него прѣбѣгає Евка, за котрою стоить Иванъ и Маруся).

Евка (бере за руку Джорджа). Джорджъ, що то
такого стало ся?

Анна (глынає на парубѣвъ). Тоті розбитики
такъ газдують въ вашѣмъ домѣ!..

Михайло. До склаера зъ нѣма!

Джорджъ (подпѣстѣє ся и говорить крѣзь слѣзы).
И дивѣтъ ся, люде добрі! Я собѣ приѣшовъ спо-
койно до хаты, а они не знати по що и за що
взялись до мене до бійки...

Михайло. Ту нѣчь не поможе, справа мусѣ
пуйсѣ до склаера! То ужъ досѣ тего!

Анна. Такъ, такъ, кумо! Та-жъ то чисті
розбійники! Они мало до мене не взяли до
бійки.

Михайло. Онѣ далѣ, кмотранѣ и васъ вы-
руца зъ хыжи.

Евка (заломлює руки и приступає до стола). И що
вы собѣ мыслите люде добрі? То я васъ ту три-
маю, годую, обпираю, а вы будете въ мой хатѣ
розбивати порядныхъ людей? (до мужа) Ви-
дишь, якихъ маєшь добрыхъ товариштѣвъ? Онѣ
дальше возмуть ся тебе бити...

Гриць. Выслушайте, газдыне! Джорджъ самъ
завинивъ...

Евка. Го, го, го! Ты порядне зѣлечко!.. То
ты тому вѣсому причина, ты!

Петро. Але-жъ бо, газдыне...

Евка (живо). Непотрѣбую, непотрѣбую, чтобы
ты менѣ ту до бесѣды зѣ мною стававъ! Вы всѣ
однаковы.

Михайло. Гей, кмотраня, гей! Та на нѣхъ
то се вищѣкы люда поносоу.

Данько. Та хто?

Анна. О ридниъ егѣ... Молоде ще, а якъ
закукурѣчилось. Може будешъ бити ся?

Данько. Нечистый бы зъ вами стававъ до
битки, не я.

Евка (приступає до мужа). Абысь знавъ, чловѣ-
че, що я тобѣ не буду вже больше годувати
чужихъ заволоковъ!.. Та-жъ я неспокоѣна о свое
житѣ мѣжъ такиими погачами.

Иванъ. Жено, бѣй ся Бога, чого ты розвела
такій крякъ, якъ бы борони Боже горѣло?! Та-жъ
перше треба розмытати людей, хто винѣвъ...

Евка (трясѣє коло него). Гей! моцный Боже!
ото маєшь газду. О!.. Вѣнъ еще обѣтає за та-
кими людьми. То то я завязала собѣ свѣтъ за
тобою, но!

Анна. Та бо вы, куме, повинни острѣйше
троха взятись и показати, що вы газда въ свои-
мъ домѣ.

Иванъ. Вы лучше цильнуйте своего носа, а
не чужого проса! (Анна робить гримасу и шепче плѣс до
Михайла).

Евка. Що вы, куме, водзываєтесь до него,
або вѣнъ газда якъ другій?

Михайло (всѣхъхочуєсь до жѣны). Я то шумни
газда, Анѣчку, гей?

Евка. А вѣнъ ще маєвъ бы охоту втопяти
дитину (показує на Грипи) за того пройдисѣвѣта (Ма-
руся водвертаєсь потупивши въ землю очи) але не до-
ждѣть ты того! Перше згину, заки бы я запро-
пастла Марусю.

Иванъ (плѣе сердито). Здає ся, що й самъ чортъ
не выдержавъ бы зъ такою бабою (водходитъ).

Евка (приступає до стола). А ты, Грицю, абысь
знавъ, що я тебе не хочу вже больше держати
въ своей хатѣ. Иди собѣ, де межѣ иншихъ лю-
дей, де будешъ мѣжъ свободѣло плескати языкомъ
та побивати людскихъ дѣтей! Въ мене того не
можно.

Гриць. Газдыне, дайте-жъ прѣйти до слова!..

Евка (живо). Нѣ, нѣ, нѣ! Не треба, не треба!
Геть менѣ зъ хаты, вже досыть менѣ тебе!

Гриць. Я поѣду, сперечати ся не буду, але
копѣсь побачите, хто виновникъ усього а хто нѣ.

Михайло

